ANALİZ

AĞUSTOS 2016 SAYI: 162

TSK'NIN REFORMU

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ İÇİN BİR YOL HARİTASI

YUSUF ALABARDA

SETA

ANALİZ

AĞUSTOS 2016 SAYI: 162

TSK'NIN REFORMU

SİVİL-ASKER İLİŞKİLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ İÇİN BİR YOL HARİTASI

YUSUF ALABARDA

SETA

COPYRIGHT © 2016
Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire
21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	**7**
GİRİŞ	**9**
GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMLARI	**9**
GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMLARI KAPSAMINDA TSK	**11**
TSK'NIN KURUMSAL OTONOM ALANLARI	**12**
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	**15**
SONUÇ	**19**

YAZAR HAKKINDA

Yusuf ALABARDA
Kara Harp Okulu'ndan 1992 yılında mezun oldu. TSK'nın çeşitli birliklerinde 23 yıl görevde bulundu. Dayton Barış Anlaşması'nın imzalanmasının akabinde Bosna-Hersek NATO Uygulama Gücünde (IFOR) görev aldı. ABD'de 2007 yılında "Savunma Kaynaklarının Planlanması ve Yönetimi" üzerine yüksek lisans eğitimini tamamladı. TSK'nın önemli modernizasyon projelerinde proje yöneticisi olarak çalıştı. Halihazırda doktora çalışmasını Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde "Demokratik Sivil-Asker İlişkileri" üzerine yazdığı tez ile sürdürmektedir. İlgi alanları savunma yönetimi, savunma ve güvenlik, demokratik sivil-asker ilişkileri, güvenlik sektörü reformları ile özel askeri firmalar ve bu firmaların özellikle Ortadoğu'daki faaliyetleri üzerinedir.

ÖZET

Bu analizin amacı; milletin çıkarlarını korumak maksadıyla millet tarafından silahlandırılan silahlı gücün, gözetim ve denetimine yönelik ihdas edilmesi gereken sistemsel mekanizmalar ve bu mekanizmaların oluşturulması aşamasında atılması gereken adımlara bir ışık tutmaktır. Analizin kapsamı silahlı güç kategorisindeki Jandarma, emniyet, istihbarat örgütleri ve özel güvenlik firmalarını ihtiva etmemekte, sadece Türk Silahlı Kuvvetleri'ni (Kara, Hava, Deniz) içermektedir. Bu bağlamda önce "Güvenlik Sektörü Reformları" (GSR) kavramının nasıl ortaya çıktığı anlatılmıştır. Daha sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bugünkü durumu ve otonom alanları ele alınmıştır. Son olarak gelişmiş demokrasilere uygun sivil-asker ilişkileri için çeşitli öneriler getirilmiştir.

Bu analizde demokratik sivil-asker ilişkileri çerçevesinde TSK'nın gözetim ve denetimine yönelik ihdas edilmesi gereken mekanizmalar ele alınmaktadır.

GİRİŞ

Soğuk Savaş döneminde "Demokratik Sivil-Asker İlişkileri" ve "Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi ve Gözetimi" kavramları ve bu kavramlar doğrultusunda özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde "Güvenlik Sektörü Reformları" tüm NATO ülkelerinde hayata geçirilirken, Türkiye özelinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) kendi kurumsal otonom alanında siyaset marifetiyle bir reforma tabii kılınmamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki ana amil, 27 Mayıs 1960 darbesi ve arkasından gelen askerin siyasi hayata farklı formlarda yaptığı (darbe, postmodern darbe, muhtıra, e-muhtıra) müdahalelerin yarattığı travmalar, siyasi iktidarların bu kutsanmış alana müdahale etmekten çekinen ruh hali ile bu reformları hayata geçirebilecek entelektüel sivil kapasite birikiminin olmayışıdır.

15 Temmuz 2016 tarihinde TSK içerisinde yuvalanmış bir grubun, demokratik yollar ile iktidara gelmiş hükümete ve Parlamentoya karşı kanlı kalkışması, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa siyasi iradenin kendisini var eden millet ile birlikte bu kanlı kalkışmaya direnmesi ile başarıya ulaşamamıştır. Bu olay artık kaçınılmaz bir şekilde silahlı kuvvetlerin demokratik denetim ve gözetimi konusu ile birlikte, demokratik sivil-asker ilişkilerini ve TSK'nın siyaset eliyle reforme edilmesinin kaçınılmazlığını ortaya koymuştur.

15 Temmuz 2016 kanlı darbe teşebbüsü sonrasında, siyasi iktidarın muhalefet partilerinin de desteğini alma gayretiyle yapmakta olduğu reform hareketlerinin hedefi de bu güvenlik sektörü reformlarıdır. 15 Temmuz 2016 tarihinden bu yana yapılanlar analiz edildiğinde reform hamleleri şu dört temel üzerinde inşa edilmektedir;

1. Seçilmiş sivil siyasi iradenin üstünlüğü kavramının kurumsallaşmasına yönelik adımlar atılması
2. Silahlı gücün emir komuta zincirine, siyasetin hiyerarşik bir biçimde ve var olan yapıdan daha güçlü bir şekilde eklemlenmesi,
3. TSK personel yapısının çeşitlendirilerek bir kontrol-denge mekanizmasının oluşturulması
4. TSK'nın daha etkin ve vurucu gücü daha yüksek, aynı zamanda daha sistemsel mekanizmalar ile denetlenip, gözetilebilen bir güç haline getirilmesi

Bu analizin amacı; milletin çıkarlarını korumak maksadıyla millet tarafından silahlandırılan silahlı gücün, gözetim ve denetimine yönelik ihdas edilmesi gereken sistemsel mekanizmalar ve bu mekanizmaların oluşturulması aşamasında atılması gereken adımlara bir ışık tutmaktır. Analizin kapsamı silahlı güç kategorisindeki Jandarma, emniyet, istihbarat örgütleri ve özel güvenlik firmalarını ihtiva etmemekte, sadece TSK'yı (Kara, Hava, Deniz) kapsamaktadır.

GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMLARI

1990'lı yıllarda Soğuk Savaş sürecinin hemen ardından güvenliğe ilişkin ortaya çıkan en kayda değer gelişme, 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) yayımladığı "İnsani Gelişme Raporu"nun, ilk kez bir coğrafyada güvensizliğin ya da güvenliğin yalnızca askeri nitelikte ve üniforma, silah ve askeri araç-gereç taşıyan birimlerce karşılanan bir ihtiyaç ve süreç olmadığını kaydederek, askeri mülahazaların tamamen dışında yer alan insani bakış açısını ve boyutunu getirmesi olmuştur. Daha geniş bir tanımlama ile güvenlik denilen fenomenin sadece devletin gü-

venliğinden ibaret olmadığı, aynı zamanda bireyin ve toplumun her türlü şiddetten, çatışmalardan ve doğal felaketlerden de korunarak güvenliğinin sağlanması olduğu fikri tekamül etmeye başlamıştır. İşte bu ortam içerisinde Güvenlik Sektörü Reformları (GSR) kavram olarak ilk kez Birleşmiş Milletler Uluslararası Kalkınma Departmanı Başkanı Clare Short tarafından 1998 yılında bugünkü anlamına yakın şekilde kullanılmıştır.[1]

Soğuk Savaş sonrası dönemde "Güvenlik Sektörü Reformları" tüm NATO ülkelerinde hayata geçirilirken, Türkiye özelinde TSK kendi kurumsal otonom alanında siyaset marifetiyle bir reforma tabii kılınmamıştır.

GSR kavramı ilk kullanıldığı zamanlarda savunma sektörünün reforme edilmesi, silahlı kuvvetlerin demokratik gözetimi, istihbarat örgütlerinin reformu gibi unsurları kapsamamakta, daha çok askeri harcamaların kısılması ve buradan sağlanacak tasarrufun vatandaşların refah seviyelerini artıracak ekonomik programlara aktarılması ve böylece yoksulluk ile yoksunluğun azaltılması gibi konuları ihtiva etmekteydi.

GSR her ne kadar Soğuk Savaş sonrası dönemden sonra demokrasiye geçiş aşamasındaki ülkelerde demokrasiye geçişi kolaylaştırmak amacı ile ortaya çıkmışsa da, bu reformu uygulamaya başlayan hemen hemen bütün ülkeler aslında demokrasi ile tanışmışlardı, hemen hepsinde serbest seçimler ve bu seçimler yolu ile iktidara gelmiş sivil siyasi partiler mevcuttu. Lakin devletin gücünü oluşturan ve bu gücün kullanımındaki karar süreçlerini ellerinde tutan mekanizmalar, demokratik denetim altında değildi, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri tam anlamıyla etkin olacak şekilde kullanılmamaktaydı ve iyi yönetişim ilkelerinin gereklerini yerine getirme konusunda eksiklikler mevcuttu.[2]

Özellikle Soğuk Savaş döneminin sona ermesini liberal ekonomik değerlerin zaferi olarak yorumlayan neo-klasik ekonomistler, GSR kavramının özünde bulunan ve güvenliğin yukarıda da bahsedilen salt askeri/kolluk unsurları ile sağlanamayacağı tezine kuvvetle destek verdiler. Zira neo-klasik ekonomistlerin gözünde askeri harcamalar, çoğunlukla topluma geri dönüşü olmayan, vatandaşın başka şekillerde kendini güvensiz hissetmesine yol açan ve sıfır değer üreten harcamalardır.

Günümüzde ise GSR'nin amacı, güvenlik politikalarını uygulamak amacıyla sivil siyasi iradece belirlenmiş olan tehdide yönlendirilmiş güvenlik birimlerinin, güvenliği ve istikrarı etkin (*effective*), verimli (*efficient*), şeffaf (*transparent*) ve hesap verebilir (*accountable*) bir biçimde sağlamasıdır.[3] Bu amaç doğrultusunda GSR'den güvenlik politikalarının etkin ve verimli bir şekilde icra edilip edilmediğinin denetimine imkan vermesine yol açması beklenir.

GSR'nin diğer bir amacı da yukarıda belirtilen hususlara ilaveten, salt güvenliği sağlayacak birimleri inşa etmek değil aynı zamanda bu birimlerin iyi yönetişimini (*good governance*), demokratik değerler ile hizmet etmesini ve temel insan hak ve hürriyetlerini de sağlayacak, bu değerleri içselleştirmiş birimlerin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır.[4] GSR uygulamaları, geçmişte ve bugünkü haliyle, dolaylı ya da direkt, iyi yönetişim kavramının içeriğinin (hukukun üstünlüğü, şeffaflık, açık politika geliştirilmesi, çoğulculuk, kamunun faaliyet alanlarına teneffüs edebilen etkin sivil toplum örgütlenmeleri vb.) doldurulmasına da katkı sağlar. Bu bağlamdan hareket edersek, GSR kapsamın-

1. "Safety, Security and Justice", Applied Knowledge Services, 1 Eylül 2012, http://www.ssrnetwork.net/uploaded_files/3278.pdf, (Erişim tarihi: 4 Ağustos 2016).

2. "Safety, Security and Justice", Applied Knowledge Services, 1 Eylül 2012, http://www.ssrnetwork.net/uploaded_files/3278.pdf, (Erişim tarihi: 4 Ağustos 2016).

3. Ümit Cizre, "Prime Movers, Specific Features and Challenges of Security Sector Reform in a Guardian State", Geneva Centre for the Democratıc Control of Armed Forces (DCAF), Policy Paper, No: 17.

4. Ed. C. Thomas Bruneau, *The Routledge Handbook of Civil Military Relations*, (Taylor and Francis Group, New York: 2012), s. 48.

daki reformların amacının sadece harp etme yeteneğini olağanüstü artırmış, teknoloji yoğun fakat denetim dışı güvenlik birimleri oluşturmak olmadığı, aynı zamanda yukarıdaki değer ve normları da içselleştirerek uygulayan güvenlik sistemlerini oluşturmak olduğu görülecektir.[5]

İstenilen bu nitelikleri sağlamanın yegane yolu da sivil toplum, vatandaşlar, medya ve halkın temsilcilerinin bu birimlerin ve sürecin oluşturulmasında ve güvenlik politikalarının uygulanması esnasında etkin rol almalarından geçmektedir.

GSR hiç kuşkusuz tek başına devam eden bir reform süreci olarak algılanmamalıdır. Bu reformların demokratik sağlamlaştırma maksadıyla ele alınan ve iyi yönetişimi hedefleyen diğer mali, iktisadi, sağlık, çevre vb. tüm reform süreçleri ile eşgüdümlü olarak ele alınmadığı takdirde başarıya ulaşma şansları oldukça düşüktür.

GSR, devletin egemenliği ve güvenliği kavramından, ferdin hürriyeti ve güvenliği paradigmasına geçişinin sağlanması ve seçilmiş ya da atanmış sivillerin sistem içerisinde savunma ve güvenlik alanında strateji geliştirip uygulayıcılara sunabilecekleri, tehdit algısının formülasyonunda etkin konuma gelebilecekleri, güvenlik sektöründeki üniformalı bürokrasi ile aralarındaki bilgi asimetrisinin ortadan kalktığı bir durumu da hedefler.[6]

GSR'nin günümüzdeki önemli bir sonucu da, demokratik sivil kurumların güvenlik politikalarının karar mekanizmasında yer almaları olmuştur. Bu konsept içerisinde bireyin ve devletin güvenliğini sağlayan tüm unsurların devlet aygıtı içerisinde daha etkin, verimli, organize ve koordineli çalışmasına bütüncül bir yaklaşım mevcuttur.

GSR'nın kapsamını sivil-asker ilişkileri (SAİ) içeriğinden farklı kılan en önemli parametre, SAİ'nin dominant ilgi alanı silahlı kuvvetlerin kontrolü iken, GSR denilen sürecin kapsamının, iyi yönetişimin yukarıda açıklanan tüm parametrelerini ihtiva eden bütüncül reformlar süreci olmasıdır. Hatta bu kapsam güvenlik dışındaki öyle parametreleri kapsamına almıştır ki akademik dünyada söz konusu geniş kapsamın GSR'yi maksadından saptırdığı tartışmalarına yol açmıştır.

GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMLARI KAPSAMINDA TSK

2000'li yıllarda ekonomik olarak ve siyaseten iflas noktasına gelen Türkiye, bölgesindeki tüm olumsuzluklara rağmen istikrarını muhafaza etmiş, artan ekonomik gücü ve attığı demokratik reform hamleleri ile hem demokrasi hem ekonomi alanında uluslararası kredibilitesini artırmıştır. Bu değişimin yaşanmasının üç ana temeli ise; güçlü ve programlı siyasi irade, yapısal reformlar ve her alandaki entelektüel kapasite inşasıdır. İşte tam bu noktada bu değişime tam manasıyla ayak uyduramayan en önemli yapı askeri bürokrasi olmuştur. Askeri bürokrasinin hızla değişen dünyaya ayak uyduramamasının çeşitli psikolojik ve yapısal sebepleri bulunmakla birlikte en başat sebepler şunlardır:

a. 27 Mayıs 1960 darbesi ile başlayan süreçten sonra hiçbir makama ve kuruma hesap vermeyen, zaman içerisinde diğer darbe ve müdahaleler ile kendisine yasal zemin oluşturarak hesap soran vesayetçi ve korumacı yapı ve bu yapının içerisindeki yönetici elitin "vatanın gerçek sahibinin kendilerinin olduğuna" dair geliştirdikleri ruh hali
b. Yapısal anlamda askeri bürokrasiyi mali, idari ve askeri anlamda denetleyecek bürokratik mekanizmaların ve entelektüel sivil kapasitenin yukarıdaki sebepten dolayı hiçbir zaman oluşmamış olması
c. Yukarıda zikredilen sebeplerin bir sonucu olarak, denetlenemeyen her kurumun/organizasyonun zaman içerisinde

5. Ümit Cizre, "'İtaat' Kültürü yerine Bilimsel 'İtiraf' ve 'İtiraz'", *Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, (TESEV Yayınları, İstanbul: 2006).

6. Cizre, "'İtaat' Kültürü yerine Bilimsel 'İtiraf' ve 'İtiraz'".

hantallaşıp etkinliğini yitirmesi ve anakronik hale düşmesi

AK Parti iktidarlarınca bugüne kadar TSK'nın demokratik gözetimine yönelik reform niteliği taşıyan çok sayıda yasal uygulama hayata geçirilmiştir. Bu uygulamaların başlıcaları şunlardır:

a. MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu'nda yapılan değişiklikler
b. EMASYA Protokolü'nün kaldırılması
c. Milli Güvenlik derslerinin Milli Eğitim Bakanlığı müfredatlarından çıkartılması,
d. YAŞ kararlarının yargı denetimine açılması
e. Asker üyelerin eski Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yapısından (2002 öncesi), YÖK ve RTÜK gibi kurumların yapılarından çıkartılması

Ayrıca AK Parti hükümetlerince demokratik sivil siyaset adına, içerisinde bulunulan şartlar çerçevesinde askeri vesayeti sonlandırmaya matuf adımlar atılmıştır. Bu adımların en başta gelenleri şunlardır:

a. 27 Nisan 2007 yılında TSK tarafından hükümete verilen e-muhtıraya, demokratik rejimlerde TSK'nın konumunun ve rolünün ne olması gerektiği hatırlatılarak askerin açıklamasının gayrimeşruluğu dönemin Cumhurbaşkanı'nın tarafgir tutumuna rağmen vurgulanmıştır.
b. YAŞ toplantılarında hiçbir yargı kararına dayanmayan keyfi personel ihraçlarına yargı yolu açılması gerektiği vurgulanarak, Başbakan ve Milli Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından defalarca şerh düşülmüştür. Bu yöntem ile siyasi iktidarın demokratik olmayan bu uygulamayı zaman içerisinde değiştirmek istediği aleni bir şekilde askeri bürokrasiye hissettirilmiştir.
c. Kuvvet komutanlarının hemen her konuda basına demeç vermelerinin önüne geçilmiştir.
d. Siyaseti köşeye sıkıştırma maksatlı istifa girişimleri tereddütsüz işleme alınarak, kurumları yöneten bürokratik liderlerin vazgeçilmez olmadığı topluma izah edilmiştir.

TSK'NIN KURUMSAL OTONOM ALANLARI

Yukarıda belirtilen bu yasal değişiklikler ile siyasi iradenin demokratik uygulamaları, askerin "siyasal otonom alanını" daraltmış ise de, askerin "kurumsal otonom alanı" varlığını olanca ihtişamı ile sürdürmektedir. Askerin üstünlüğünü sürdürdüğü ve her türden askeri reformun önünde engel teşkil eden bu kurumsal otonom alanlar ise kısaca şunlardır:

a. Halihazırda tüm sorunların başat temeli olan MSB'den ziyade Başbakan'a direkt bağlı Genelkurmay Başkanlığı ve yapısı (tüm Kuvvet Komutanlıkları),
b. Bu durumda kendi özerk alanını yaratan Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet komutanlıklarının özerk yapılanmaları ve bu özerk yapılanma içerisinde siyasi iradenin gözünden uzak faaliyetlerini icra ettiği (atama, terfi, teşkilatlanma vb.) denetimsiz ve gözetimsiz has alanlar,
c. YAŞ'ın üst düzey rütbeli subayların atama ve terfi işlemlerinde askerin kararını egemen kılan ya da siyasi iradeyi alınacak kararları kabul etmeye mecbur bırakan yapılanma,[7]
d. MSB karar mekanizmalarında ABD ve AB üyesi NATO ülkelerinin aksine, sivil üst düzey yönetici bulunmamaktadır. MSB içerisindeki askeri personelin ise tamamının atama ve terfi işlemleri Genelkurmay Başkanlığı ya da ilgili Kuvvet Komutanlıklarınca planlanıp icra edilmektedir. Bu durum MSB bürokrasisini, Genelkurmay Başkanlığının direktif ve önerisi doğrultusunda çalışmaya sevk ettirmekte, ilgili Bakana Genelkurmay

7. Her ne kadar bu alanda son beş yılın YAŞ toplantılarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eski Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun gösterdiği siyasi etkinliği gözlemlesek de, bu iradenin genelde Genelkurmay Başkanları ile Kuvvet Komutanlarının seçimi düzeyinde ortaya konulduğunu, diğer üst düzeydeki personelin terfilerinde asker tarafından oluşturulan listenin, bilgi asimetrisinden dolayı askerin planladığı doğrultuda onaylanmak zorunda kalındığı aşikardır.

Başkanlığının görüş ve önerilerinin hilafında alternatif bir çalışma çok nadir olarak sunulmaktadır.

e. Geliştirilen tüm modernizasyon projelerinde ihtiyaçların tespiti, askerin önerileri doğrultusunda ve dolaylı olarak da askerin tekelinde yapılmaktadır. Bu ana modernizasyon projelerinden bazıları her ne kadar Savunma Sanayii İcra Komitesinde gündeme getirilerek ele alınsa da, bu projelerin hangi güvenlik açığını kapatacağı tamamen askerin tasavvuruna göre şekillenmekte, sistemde siyasetin istifade edebileceği ve alternatif görüşler alabileceği sivil uzmanlar bulunmamaktadır. Bu konuda en kayda değer husus modernizasyon projelerine Soğuk Savaş döneminin konvansiyonel paradigması doğrultusunda milyar dolar ile ifade edilebilecek rakamlar harcanırken, ülkenin hava savunma ve balistik füze savunma sistemlerine yönelik Suriye ile yaşanan krize kadar kayda değer hiçbir yatırım ve tedarik projesinin oluşturulmamasıdır.

f. Profesyonel askeri eğitim, gelişmiş demokrasilerde başta siyasi iktidar tarafından akademik çevrelerin de katkısı ile geliştirilip oluşturulurken, Türkiye'de bu alan sivil siyasete ve akademik dünyaya yıllarca kapalı tutulduğundan, profesyonel askeri eğitim konusunu irdeleyerek alternatif paradigma inşa edebilen, demokratik sivil zihniyeti içselleştirmiş akademisyen ve siyasetçi sayısı bir elin parmakları kadar azdır. Son yıllarda Türkiye'de terör odaklı çok sayıda sivil uzman yetişmişse de, savunma odaklı analizler yapabilen, mukayeseli çözüm önermelerinde bulunabilecek akademisyen, düşünce kuruluşu vb. organizasyonlar yok denecek kadar azdır.

Profesyonel askeri eğitim standartlarını üst seviyelere çıkartmadan hiçbir modernizasyon projesinden beklenen etkinliği ve de verimliliği elde etmek mümkün olmayacaktır. Bu projeler ile tedariği yapılan silahlardan "barok bir arsenal" yaratmak mümkün ise de barok arsenal yaratmış fakat profesyonel askeri eğitimini istenilen standartlara çıkartamamış ülkelerde "harp edememe sorunsalı her daim mevcut olmuştur.

AK Parti hükümetlerince demokratik sivil siyaset adına, içerisinde bulunulan şartlar çerçevesinde askeri vesayeti sonlandırmaya matuf adımlar atılmıştır.

g. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı (TSKGV) çatısı altında faaliyet gösteren ASELSAN, HAVELSAN ve ROKETSAN gibi modernizasyon projelerinde başarılı çalışmalara imza atan kuruluşlar ile Makine Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) gibi ekonomik açıdan verimli olmayan kurumların halihazırdaki tepe yönetim kadrolarında emekli askerler bulunmaktadır. Bu kadroların içerisinde, zamanında "Sayın Başbakan geldiğinde ayağa kalkmamakla gurur duyan" generaller gibi demokratik sistemi ve sivil siyasetin üstünlüğü kavramını içselleştirememiş emekli askerler de bulunmuş ve hatta bu kadrolara atamalar Genelkurmay Başkanlığının önerisi doğrultusunda bizzat Başbakan ve ilgili Bakan imzaları ile yapılmaktadır. Bu durum, bu kuruluşların halihazırda da Genelkurmay Başkanlığı ile ismi konulmamış hiyerarşik bir ilişki içerisinde bulunmasının önünü açmaktadır. Sonuçta üretilen silah, araç, gereç ve yazılımlar savunma alanında etkin çözümler üretecek bir biçimde üretilmiş olsa da, ürünün maliyet etkinliği düşük olmakta ve bu olumsuzluk "Milli Savunma Sanayii" perdelemesi ile gizlenmektedir. Hiç kuşkusuz milli projeler ülke savunması için hayati önemi haizdir lakin yine milli kalarak maliyet etkinliğin artırılması, bu kuruluşlara

uluslararası alanda daha rekabetçi bir kimlik ile daha büyük atılımlar yapmasının kapılarını aralayacaktır.

h. MSB'nin bürokratik yapısı tamamen askerlerden oluşmakta, sivil konumda hiçbir müsteşar (Savunma Sanayii Müsteşarı hariç), müsteşar yardımcısı, daire başkanı, şube müdürü bulunmamaktadır. Yeni oluşturulacak bir anayasa ile birlikte Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları MSB'ye bağlansa dahi, bu askeri etkin yapı devam ettiği sürece, demokratik gözetim sorunu başta olmak üzere yukarıda bahsi geçen sorunların tamamı varlığını muhafaza etmeye devam edecektir.

TSK'nın yurt sathına yerleşme şekli hiçbir sivil gözetime, sorgulamaya, hesap verebilirlik ilkesine dayanmaksızın, nakıs stratejik askeri analizler doğrultusunda Soğuk Savaş dönemi mantalitesi ile devam ettirilmektedir.

i. Ülkenin hemen her il ve ilçesindeki garnizon yapılanması Harold D. Laswell'in "Garnizon Devlet Modeli" doğrultusunda askerin sivil yaşamı kontrol etmesine alan açması maksadıyla oluşturulmuştur. TSK'nın yurt sathına yerleşme şekli hiçbir sivil gözetime, sorgulamaya, hesap verebilirlik ilkesine dayanmaksızın, nakıs stratejik askeri analizler doğrultusunda Soğuk Savaş dönemi mantalitesi ile devam ettirilmektedir. Yukarıda da ele alındığı üzere bu konuları değerlendirecek evsafta sivil uzman/akademisyen oluşumuna bugüne kadar müsaade edilmediğinden, nerede ve ne kadar askeri güç bulundurulacağı, bu gücün hangi ordunun emrinde olacağı, kısacası Teşkilat Malzeme Kadro (TMK) yapılanmasının nelerden ibaret olacağı tamamen askerin karar verme tekelinde bulunmaktadır.

j. Askeri fabrika ve tesislerinin (TSKGV şirketleri değil) –birkaç küçülme hamlesi istisna tutulursa– serbest piyasa ekonomisinin temel prensiplerinin dışında, hiçbir maliyet etkinlik analizine tabi olmaksızın varlıklarını sürdürmeleri, hissedilmese de ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Kaldı ki bu tesislerin maliyet etkin çalıştığını göstermeye matuf zoraki tablolar ortaya konulsa da, çadır direğinden merasim kılıcına, seyyar mutfak üretiminden her türden askeri kıyafet diken dikimevlerine varıncaya kadar üretim yapan bu askeri KİT'ler, çok kolaylıkla yerli sanayii tarafından karşılanabilecek üretimleri yapmaktadırlar. Bu KİT'lerin ısrarla mevcudiyetlerini sürdürmeleri ve güvenlik açısından stratejik değere sahip oldukları iddiası ile açık tutulmasının özünde, her anlamda sivil dünyaya güvenmeyen anlayış yatmaktadır. Terör ile mücadele bölgesinde 2008 yılına kadar askeri karakol inşaatlarının, askerin kendi imkan ve kabiliyetleri ile yapılmasında ısrar eden ve sonrasında şartların zorlaması ile sivil siyasetin TOKİ aracılığı ile Kalekollar inşa etmesi, bu mantalitenin ödün vermez tutumuna ve sivil siyasetin savunma konusuna el attıkça nasıl başarılı sonuçlar elde edileceğine en güzel misaldir.

k. Askeri okulların lise düzeyini temsil eden kısımları, tüm Anadolu coğrafyasından gençleri 13-14 yaş aralığında askeri eğitime alarak çekirdekten asker yetiştirme gibi bir amaca hizmet etmeyi hedeflese de, demokratik yönetimi içselleştirmemiş bir yönetim anlayışı içerisinde söz konusu öğrencilerin henüz olgunlaşmamış kişilikleri, izole bir ortamda istenilen her yöne evrilebilme ihtimali taşımaktadır.

l. Üsteğmen rütbesinden itibaren uygulanan bir sınav sonucunda başarılı olan bir subay, Harp Akademileri'nde eğitim

almaya hak kazanmakta ve bu dar kadronun (her yıl mezun olan subay sayısının yaklaşık azami yüzde 2'si) gelecek 20 yıl içerisinde TSK'nın lider kadrosunu oluşturacağı daha üsteğmen-yüzbaşı rütbesinde kesinleşmektedir. Bu durum geride kalan yüzde 98'lik subay kadrosunun önünde anlamlı hiçbir hedef ve vizyon bırakmamakta ve meslekte en verimli olabileceği yaşlarda sistemden ve verimli olma noktasından uzaklaşmasına yol açmaktadır. Bu sistemin yol açtığı bir diğer sorunsal ise, 15 Temmuz 2016 darbesini gerçekleştirmeye çalışan Fetullahçı Terör Örgütü mensuplarının yaptığı gibi, TSK içerisinde yuvalanmak isteyen her türden terörist/hizipçi grubun bu sınav sistemini kontrol altına almak istemesine ve bu kısa ve kesin yol vasıtası ile TSK komuta kademesini orta vadede ele geçirmeyi kendisine hedef seçmesine sebep olmasıdır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Birçok farklı akademisyen demokrasiye geçiş süreçlerinin başarılı olma şansını "demokrasi oyununun kriterlerinin herkesçe kabul edilmesine" bağlar. Juan Linz, demokratik geçiş sürecinin ordunun demokratik yollar ile seçilmiş hükümetlerin eylemlerini veto edememesi ile başladığını ileri sürer. Bu hususun Türkiye örneğinde milat noktası, 2007 yılında TSK tarafından talihsiz bir şekilde iş başındaki hükümete antidemokratik ve anakronik ifadeler ile verilen e-muhtıraya mevcut hükümetin verdiği kararlı cevaptır.

Adam Przeworski *Demokrasi ve Piyasası* başlıklı çalışmasında "belirli siyasi ve ekonomik koşullarda, özel bir kurumlar sistemi ve demokrasi, kentteki tek oyun haline geldiğinde, kimse demokratik kurumlar dışında hareket etmeyi hayal dahi edemediğinde, kaybedenlerin tek isteğinin ise yenilgiye uğradığı kurumlar nezdinde yeniden denenmek olduğunda demokrasi kök salmaya başlamıştır" demektedir.

Sivil-asker ilişkilerini (SAİ) inceleyen akademisyenlerden Thomas Bruneau ve Scott Tollefson'un, gerek yaptıkları son çalışmalardan, gerekse de kendileri ile bizzat yaptığım görüşmelerden elde ettiğim sonuç, SAİ sorunlarının her ülkede izlediği farklı paternleri olsa da bu sorunları oluşturan ana temelin hemen hemen tüm ülkelerde aynı olduğudur. Bu sorunsal ise askerin sahip olduğu otonom alanı silahının gölgesinde devam ettirmek istemesi, karar mekanizmalarında her daim bulunma arzusu ve yeri geldiğinde parlamentonun meşru yasama hakkını veto edebilmek ya da en tehlikelisi de parlamentonun karar süreçlerine kendi çıkarları doğrultusunda şekil verebilmek maksadıyla manipülatif bilgiler üretmek istemesidir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere askerin siyasal alandaki otonom alanının, siyasetin alanı lehine oldukça daralmasını ve 15 Temmuz 2016 darbe kalkışmasını iyi analiz ederek ve değerlendirerek "demokratik sağlamlaştırma"yı bir an evvel gerçekleştirmek ve bunun sonucunda daha etkin, daha sonuç odaklı, denetlenip hesap verebilen, vurucu gücünün arttığı test edilmiş bir silahlı kuvvetler oluşturmak hedef olmalıdır. Bu çerçevede ana hatları ile de olsa öncelikli atılması gerekli adımlar şunlardır:

a. Ülkenin tüm yasal mevzuatı gözden geçirilerek askerin ya da başka diğer kurumların vesayetine cevaz veren/verebilme ihtimali olan en küçük bir yasal dayanak bile bırakılmamalıdır. Bu konuda sadece İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi ile sınırlı kalınmamalıdır.
b. Savunma alanında icra edilecek her türden reformun mutfağında çalışabilecek, sivil siyasetin aleyhine dizayn edilmiş bilgi asimetrisini tersine çevirecek akademisyen ve uzmanlara ivedilikle ihtiyaç vardır. Bu entelektüel kapasitenin inşa edilebilmesi için gerek üniversitelerden gerek kamudan (MSB, Sayıştay, Kalkınma Bakanlığının ilgili birimleri, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kamu Düzeni ve Güvenliği

Müsteşarlığı) sivil personel yurt içi ve yurt dışı savunma odaklı eğitimlere gönderilmeli, üniversitelerde ve düşünce kuruluşlarında özellikle savunma odaklı müfredat ve çalışmalara yer verilmelidir. Bu entelektüel kapasite oluşturulmaksızın, MSB'nin sivilleştirilmesi başta olmak üzere birçok askeri reform programının, partilerin ya da hükümetlerin programlarında yer almasına rağmen pratiğe geçişi mümkün olmayacaktır.

c. ABD ve AB örneklerine benzeyecek bir Savunma Bakanlığı teşkilatının oluşturulması ve örgütlenmesi kaçınılmazdır. Hiç kuşkusuz bu türden bir bakanlık yapılanmasına geçiş ise askerin tekelinde icra edilmemeli, içsel bir dönüşümün organizasyonların ruhuna ters olduğu bilimsel yaklaşımı ile asker Savunma Bakanlığının dönüşümünde karar mekanizmasında yer almamalıdır. MSB'nin sivil dönüşümüne dair Batı demokrasilerinde güzel örnekler ve akademik çalışmalar mevcuttur, bu geçiş esnasında şüphesiz bu çalışmalardan da istifade edilmelidir.

d. Başbakanlık ya da Cumhurbaşkanlığı bünyesinde savunma konularında yüksek düzeyli alternatif danışmanlık hizmeti veren sivil, TSK ile emir komuta hiyerarşisi bulunmayan akademik bir yapılanmanın ihdas edilmesi de zaruridir. Zira yukarıda da izah edildiği üzere ülkenin savunulması ve tehdit algısı ile bunlara yönelik geliştirilen stratejiler ile her türden modernizasyon projeleri askerin tasavvuru doğrultusunda şekillenmektedir. Bu husus Başkomutanlık makamındaki Cumhurbaşkanı'nı ve Başbakan'ı dahi en ufak bir askeri ayrıntıda askerin tasavvuruna bağımlı kılmaktadır. Bu tekelin kırılarak Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a ve hatta muhalefet partisi liderlerine TSK ve MSB tarafından hazırlanan görüş, öneri ve tekliflere alternatif oluşturacak fikirler veren, vizyon sunan danışmanlar kurulu, düşünce kuruluşu, enstitü vb. yapılanmalara ihtiyaç vardır. Bu yapılanma, savunma alanında hazırladıkları alternatif görüşler ile etkinlik ve verimliliği ve en önemlisi de stratejik savunma oluşumunu son derece artıracaktır.[8]

e. MSB'ye bağlanmış ve komuta hiyerarşisinde Bakanın tepe noktasında yer aldığı bir bakanlık yapılanmasında Genelkurmay Başkanı'nın mevcut icracı yetkileri ile bulunması uygun olmayacağından, "Genelkurmay Başkanı'nın Görev ve Yetkilerine Dair Kanun" ile "MSB'nin Görev ve Yetkilerine Dair Kanun"larda gerekli görülen değişiklikler yapılarak MSB'nin sorumluluk ve hiyerarşik konumu güçlendirilmelidir.

f. Türkiye'deki sorunlu "Demokratik Kontrol ve Gözetimi" tesis etmek maksadıyla ABD örneğinde olduğu gibi, sivil siyasetin asker içindeki büyükelçisi gibi görev ifa eden Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları Karargahlarında (Kara, Hava, Deniz ve Jandarma) "Sivil Genel Sekreter" uygulamasına geçiş sağlanmalıdır. Başbakan ya da MSB'nin atadığı bu sivil Genel Sekreterler, protokolde belirlenmiş bir rütbenin muadili konumunda ve karargah içerisinde mukim bulunarak karargahın Genel Sekreterliği görevini ifa etmektedirler. Özel kalem ve komuta katının tüm sekretarya işlemlerini de hiyerarşik yapısında bulunduran bu sivil makam-

8. ABD'de bu uygulamanın en verimli akademisyenlerinden olan Peter W. Singer ile çalışmalarım esnasında yaptığım mülakatlarda, adı geçen akademisyen gibi birçok akademisyenin çeşitli üniversite ve düşünce kuruluşlarında savunma ve güvenlik kurumlarında çalıştıklarını, Savunma Bakanına ve Başkana danışman olarak görev yaptıklarını, bu akademik çevrenin savunma konusunda üniforma giyen askerden daha vizyoner eserler ve fikirler ürettiklerini müşahede ettim. Türkiye'de de elbette güvenlik konusunda değerli eserler ortaya koyan birçok akademisyen ve araştırmacı mevcut lakin savunma odaklı eserler ABD ve Batı örneklerine göre son derece sınırlıdır. Türkiye'de faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının birçoğunda "Savunma ve Güvenlik" departmanları bulunsa da savunma odaklı fikir ve eser üreterek alternatif stratejik vizyon üreten kuruluşlar yok denecek kadar azdır.

lar, siyaset adına karargah içerisindeki her türlü faaliyeti monitör etmektedirler.

g. MGK karar mekanizmasında yer alan askeri bürokrasiden MSB'ye bağlanmış tüm kuvvet komutanları çıkartılmalı, kurulda sadece Genelkurmay Başkanı'na yer verilmelidir. Ayrıca siyaseten hiçbir sorumluluğu bulunmayan bürokrasinin, siyasi neticeleri olan MGK kararlarında oy sahibi olması demokratik değerler ile bağdaşmamaktadır. ABD örneğinde Genelkurmay Başkanları ilgili kurullara sadece danışman statüsünde katılabilmektedirler.

h. Üst düzey personel atamaları ve terfilerin kararlaştırıldığı YAŞ'ın yapısı değiştirilerek, atama ve terfilerin ön hazırlığı dönüşümünü tamamlamış MSB bünyesinde yapılmalı, kararlar alternatifli listelerden yapılan hazırlıklar doğrultusunda ilgili Bakan ve Başbakan tarafından alınarak Cumhurbaşkanı'na sunulmalıdır.

i. Profesyonel askeri eğitim, askerde mevcut "ülkenin gerçek sahibinin asker olduğu" paradigmasını değiştirerek demokratik zihniyeti ve milli iradeye sadakati yeşertebilecek yegane husustur. 17 Eylül 2011 tarihinde Genelkurmay Başkanlığınca yapılan basın açıklamasında, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nde subaylara yönelik eğitimin hiçbir safhasında darbeler ve devlet yönetimine müdahale gibi konularda eğitim verilmediği" yönünde bir bilgilendirme yapılsa da yine Genelkurmay Başkanlığının o tarihte açıklanan ilgili kurumların müfredatları incelendiğinde "demokratik sivil-asker ilişkilerine" yönelik kapsamlı bir programın olmadığı da aşikardır. Bu sebepten savunma konularında yetkin entelektüel kapasite inşası ile birlikte, Batı demokrasilerindeki uygulama ve müfredatlar örnek alınarak profesyonel askeri eğitim siyasi iktidarın tereddütsüz müdahil olduğu bir alan olmalıdır. Özellikle üst düzey subaylar, akademisyenler, sivil uzmanlar bu geçiş süreci boyunca demokratik sivil-asker ilişkisi normlar ve parametreleri, ülkeden ülkeye değişim göstermeyen demokratik sivil-asker ilişkileri konusunda çeşitli eğitim süreçlerinden geçirilmelidir. Silahlı Kuvvetler başta olmak üzere tüm güvenlik sektöründe zihni reformasyonun sağlanabileceği yegane alan olan bu profesyonel askeri eğitim, sadece silahlı kuvvetler personelinin demokratik sivil-asker ilişkileri paradigmasını inşa etmekle kalmayacak, hiç kuşkusuz daha etkin bir silahlı kuvvet oluşturmanın en önemli altyapısını da oluşturacaktır.

j. TSKGV yapısı içerisinde faaliyet gösteren şirketlerin (ASELSAN, HAVELSAN ve ROKETSAN vd.) yönetimi profesyonel bir işletme mantığı içerisinde ele alınmalı, THY örneğinde olduğu gibi alanında uzmanlaşmış sivil yöneticiler ile yönetilmeli, emekli olan generalleri emeklilik sonrası ödüllendirme anlamına gelecek bir yaklaşım ile birkaç yıl daha bu kadrolarda istihdam etmekten öte bir anlam taşımayan uygulamalara son verilerek bu kuruluşlar daha verimli ve vizyoner hale getirilmelidir. MKEK ve MSB İlaç Fabrikası gibi günümüz ekonomik anlayışının dışında kalmış, milli üretim imkanları ile iç piyasada özel sektör tarafından rahatlıkla üretilebilecek malzemeler üreten tesislerin varlığına son verilerek özel sektörün önü açılmalıdır.[9]

k. TSK bünyesinde her türden sivil piyasada milli imkanlar ile üretilebilecek çadır, merasim kılıcı, seyyar mutfak, üniforma, optik malzeme vb. malzeme üreten ve ekonomik verimliliğin bulunmadığı askeri tesislerin üretim fonksiyonları durdu-

9. MSB İlaç Fabrikası'nın resmi internet sitesinde beyan edilen misyonu bu tür kurumların ne kadar anakronik kaldığının da en güzel ispatıdır (2012): "Yurt içi ve yurt dışından temin edilen ilaç hammaddesi ve ambalaj malzemeleri ile TSK'nın barışta ve savaşta kullanacağı ordu tipi ilaç ve pansuman malzemelerini üretmek."

rulmalı ve ihtiyaçlar ülke içerisindeki özel sektör marifetiyle karşılanmalıdır.

l. Soğuk Savaş dönemi savunma strateji ve politikalarının diğer bir önemli ayağını teşkil eden TSK'nın yurt içindeki yerleşim ve teşkili halihazırda aynı şekilde Soğuk Savaş konsepti doğrultusunda devam etmektedir.

Savunma konularında yetkin entelektüel kapasite inşası ile birlikte, Batı demokrasilerindeki uygulama ve müfredatlar örnek alınarak profesyonel askeri eğitim siyasi iktidarın tereddütsüz müdahil olduğu bir alan olmalıdır.

m. Ayrıca bu garnizonlara bölünme şeklinde oluşturulan askeri yerleşkeler, Harold D. Laswell'in sivil-asker ilişkilerini teorileştirmede kullandığı "Garnizon Devlet Modeli" ile de birebir uyum içerisinde çalışmış ve çalışmaktadır. Laswell geliştirdiği bu modelde "garnizonlaşma olgusunun askerlerin yönetimi şeklinde olmayacağını fakat bu yapıda askere dair pratiklerin, toplumların yaşamlarında içselleştirilerek yaygınlaştırılacağını ve toplumun garnizonlar vasıtasıyla kontrol ve manipüle edileceğini" ileri sürmektedir. 28 Şubat 1997 tarihindeki MGK kararlarından sonra başlayan süreçte (hiç kuşkusuz bundan önceki dönemlerde de geçerli olan) ve sonrasında yaşanan olaylarda garnizon komutanlıklarının oynadıkları rol ve fonksiyonlar ile 15 Temmuz 2016 tarihindeki kanlı darbeye kalkışanların yayımladığı sözde ilk emirde tespit edilen ana husus, her garnizondan kendi içlerinden ya da kendilerine yakın buldukları subaylardan ilgili garnizonlara sıkıyönetim komutanı atamak olmuştur. Bu son kanlı darbe girişiminde yaşananlar dikkatle irdelendiğinde bu gerçek tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmakta ve bu sıkıntılı durum tehlike arz eder vaziyette halihazırda devam etmektedir.

n. TSK'nın başta yurt içerisinde ve yurt dışındaki faaliyet ve programlarında yer alan ağaçlandırma, köy destek uygulamaları, üreme sağlığı ve doğum kontrol yöntemleri dersleri ile yurt dışında halkla ilişkiler çerçevesinde inşaat, onarım, sünnet, okul tadilatı, yol ve köprü onarımı ve inşası gibi (Kosova, Afganistan vb. dış görevlerde) askeri olmayan her türden faaliyetlerine son verilerek bu faaliyetlerin yurt içerisinde ilgili Bakanlıklar marifetiyle yurt dışında ise TİKA ve Dışişleri Bakanlığınca yerine getirilmesi esas alınmalıdır. Zira bu türden faaliyetler zaman içerisinde askerin siyaset içerisinde kendisine yer açmasına yol açan kafa yapısının oluşumuna katkı sağladığı gibi askerin asli görevlerinden uzaklaşması manasına da gelmektedir.

o. TSK birlikleri bakanlar düzeyinde fırsat bulundukça her ilde ziyaret edilerek Mehmetçik ile bir araya gelinmeli ve siyasi otoritenin üstünlüğü hem birliklerdeki komuta yapısına hem de kamuoyuna hissettirilmelidir. Bu husus Mehmetçik kavramına özel bir değer veren ve asker ocağını peygamber ocağı ile özdeş kabul eden millet nezdinde de takdir edilecek bir husustur.

p. Askeri yargı sisteminde yapılması gereken ve halihazırda detaylarına kadar hükümetin vakıf olduğu reformlar ivedilikle hayata geçirilerek, askeri yargının köhne hale gelmiş alanı demokrasilerde olması gerektiği noktaya çekilmelidir.

q. Askeri okulların lise düzeyinde eğitim veren kurumları anakronik hale geldiğinden ivedilikle kapatılarak subay eğitimi için Harp Okulları sivil siyasetin müdahil olduğu yeni bir müfredat ve akademik kadro ile varlığını sürdürmeye devam etmelidir.

r. 25 ila 30'lu yaşlarda girilecek tek bir sınav ile geleceğin komuta kademesini belirlemek yerine ABD ve NATO örneklerinde olduğu gibi subaylık mesleği içerisinde daha uzun bir zaman dilimi içerisinde değerlendirmeye tabi tutulan ve geliştirilmiş terfi ve liyakat sisteminden başarı ile çıkan subaylar içerisinden Harp Akademileri'ne personel seçimi esas alınmalıdır. Böylelikle sınavdan kaynaklanacak bir köprü başının sistemli ve organize hareket eden bir grubun tekeline geçmesinin önü alınarak başarılı subay profili tüm TSK sathına ve zamana yayılarak yaratılmış ve seçilmiş olacaktır.

SONUÇ

Bu noktaya kadar yapılan analizlerde ana hatları ile askerin siyaset aleyhine kurumsal alanda devam eden otonomisinin sınırlandırılarak, olması gereken noktaya çekilmesi ve akabinde daha etkin, vurucu gücü daha yüksek, daha profesyonel ve şeffaf, hesap verebilir bir silahlı gücün yaratılması üzerinde durulmuştur. Elbette silahlı gücün reformu ve demokratik sivil-asker ilişkileri belirli sınırları olan bir konu değildir. Bu reformlar yaşayan bir organizma olan bürokratik bir aygıta ait olduğundan organizma yaşadıkça devam edecek uygulamalardır. Türkiye örneğinde bu reformların yapılabilmesinin ana şartı demokratik sivil-asker ilişkilerinin siyasal ve kurumsal alanda istenilen seviyeye ulaştırılmasından geçmektedir. Tıpkı askeri reform hamleleri gibi demokratik sivil-asker ilişkileri sorununda da istenilen seviye kavramı da göreceli bir kavramdır. Lakin, gelişmiş tüm demokrasilerde tartışmasız norm kabul edilen alanın sınırları norm olarak bellidir ve Türkiye'nin bu aşamaya geçmesi yönünde herhangi bir siyasi engel bulunmamaktadır.

Bu reform sürecinin başlatılması ve devamı süresince tüm faaliyetler bir proje mantığı çerçevesi içerisinde ele alınmalıdır. Her proje gibi bu projenin de belirli bir zaman dilimi içerisinde, belirli hedeflere ulaşmayı amaçlayan bir hedefler takviminin olması ve bu takvimin oldukça geniş zaman dilimlerine yayılmaması şarttır. Proje yönetim ofisinin seçiminde demokratik sivil zihniyeti içselleştirmiş, milli irade ile barışık akademisyen ve uzmanlar ile siyasiler titizlikle seçilerek görevlendirilmeli, askerin bu süreçte görüş, öneri ve tecrübelerinden azami faydalanılmalı lakin karar mekanizması seçilmiş sivil siyasi iradeye bırakılmalıdır. Her türden yapıcı eleştirinin dışında sırf bu süreci akamete uğratma maksatlı çıkabilecek girişimler siyasi irade tarafından sırtlanılmalıdır.

Bu analizin amacı; milletin çıkarlarını korumak maksadıyla millet tarafından silahlandırılan silahlı gücün, gözetim ve denetimine yönelik ihdas edilmesi gereken sistemsel mekanizmalar ve bu mekanizmaların oluşturulması aşamasında atılması gereken adımlara bir ışık tutmaktır. Analizin kapsamı silahlı güç kategorisindeki Jandarma, emniyet, istihbarat örgütleri ve özel güvenlik firmalarını ihtiva etmemekte sadece Türk Silahlı Kuvvetleri'ni (Kara, Hava, Deniz) içermektedir. Bu bağlamda önce Güvenlik Sektörü Reformları kavramının nasıl ortaya çıktığı anlatılmıştır. Daha sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bugünkü durumu ve otonom alanları ele alınmıştır. Son olarak gelişmiş demokrasilere uygun sivil-asker ilişkileri için çeşitli öneriler getirilmiştir.

SETA

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org